

2. Козленко В. М. Аналіз поглядів на взаємодію культури та релігії в духовному житті суспільства / В. М.Козленко // Наука. Релігія. Суспільство. – 2002. – № 3. – С. 190–194.
3. Матюша І. К. Духовність та її виховання у старшокласників / І. К.Матюша // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 3. – С. 166-170.
4. Прищулін Н.П. Формувати, виховувати духовну особистість вихованців / Н.П. Прищулін // Педагогіка толерантності. – 2002. – № 3. – С. 92-101.
5. Рудницька О. Гуманізація освіти й духовність. Діалог культур: Україна у світовому контексті : Матер. перших міжн. філософ.-культуролог. читань / О.Рудницька / Ред. кол. : С.О. Черепанова, В. Г. Скотний, Д. К. Кривавич. – Львів : Каменяр, 1996. – 174 с.

УДК 378:373.5.091.113

ФЕНЦИК О. М.,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ЗСО

З-поміж актуальних питань реформування вищої освіти є підготовка нового покоління керівників закладами загальної середньої освіти – професійних, компетентних, відповідальних, добросовісних, спроможних реалізувати державну освітню політику, здатних ефективно виконувати управлінські функції та сприяти інноваційним процесам в освіті.

Успішне управління діяльністю усіх учасників освітнього процесу передбачає обізнаність з побудовою стратегії й тактики спілкування, організацію міжособистісної взаємодії, спільної діяльності для досягнення поставлених цілей. Комунікація є визначальною умовою, змістом, формою та наслідком освіти. З огляду на цей аспект зростає науковий інтерес до проблеми розвитку комунікативної компетентності майбутніх керівників ЗСО.

В останні десятиліття чимало наукових досліджень присвячені проблемі компетентнісного підходу у професійній підготовці керівників ЗСО, способам його впровадження: Л. Ващенко, Л.Калініна, Л.Карамушко, В. Кремень, В.Мадзігон, В.Маслов, О. Онаць, Л. Оніщук, Н. Островерхова та ін. Наукові розвідки І.Грузинської, Н.Демедишиної, Н. Драгомирецької, Ю.Малика та інших дослідників спрямовані на обговорення різноманітних аспектів комунікативної діяльності державних службовців. У той же час цілий ряд аспектів проблеми комунікативної підготовки у структурі управління закладами освіти залишається недостатньо дослідженою.

Цілком погоджуємось, що «керівник-професіонал – це лідер, патріот і громадський діяч, агент змін, здатний орієнтуватися у політичних, економічних, культурних і загалом суспільних процесах; має бути готовим до реформаційних змін в освіті та активно їх запроваджувати на практиці, креативно управляти інноваціями, емоційним та соціальним розвитком і розвитком людських ресурсів; сприймати усе нове та прогресивне, вміти поєднувати авторитет та демократичний стиль керівництва; бути здатним

адаптувати зміни до умов школи, опанувати мистецтво менеджменту та бути відповідальним за долю кожного учня спільно з батьками» [1, с.60].

Проте діяльність керівника ЗСО полягає у розв'язанні управлінських завдань засобами комунікації. На це ж вказує Л. Е. Орбан-Лембрик, відзначаючи, що необхідною складовою безпосереднього керівництва людьми є спілкування з ними. Проте поза комунікацією, без діалогу, взаємодії та взаємного сприйняття людей управлінська діяльність керівника не можлива [2].

Комунікація в управлінні – важливий інструмент розв'язання основних управлінських функцій: організації, мотивації, планування і контролю. Керівники ЗСО є безпосередніми учасниками різноманітних комунікативних процесів як вертикальних (ієрархія управління закладом освіти), так і горизонтальних (встановлення міжособистісних взаємин учасників освітнього процесу) – саме тому повинні мати сформований високий рівень комунікативної культури, що є важливим засобом спонукання усього колективу підвищувати якість освітнього процесу, створення такого соціально-психологічного клімату, який сприяє досягненню позитивних результатів спільної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх керівників закладами середньої освіти визначається нами як процес набуття професійних компетенцій з метою формування управлінської компетентності як здатності ефективно виконувати професійну діяльність.

Комунікативну компетентність керівника розглядаємо як складну інтегративну якість особистості (сукупність мотиваційних, когнітивних, поведінкових особливостей), що зумовлює здатність встановлювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію зі всіма учасниками освітнього процесу; здатність забезпечити інформаційний обмін, основна мета якого дійти до спільного розуміння, єдиної думки з приводу різних аспектів спілкування; готовність обрати комунікативну стратегію та тактику її реалізації для досягнення комунікативних цілей [3, с.201]. На нашу думку, комунікативна компетентність певною мірою й визначає ефективність професійної управлінської діяльності.

Складовою комунікативної компетентності є її культурний компонент, сформованість якого забезпечує здатність здійснювати гуманістичний підхід в управлінському спілкуванні, створювати невимушену, творчу та демократичну атмосферу.

Закономірно, що сьогодні перед закладами вищої освіти постає завдання: формування професійно-управлінської компетентності та комунікативної компетентності майбутнього керівника як важливої характеристики успішного керівника-лідера. Цілком зрозуміло, що формування комунікативної компетентності особистості розпочинається ще у школі, а продовжуємо її формувати у ЗВО, однак спрямовуємо її більше не на соціальний, а на професійний розвиток.

Формування комунікативної компетентності майбутніх керівників ЗСО є процесом набуття ними соціально-перцептивних характеристик спілкування та майстерності їх застосування у комунікативній діяльності.

Процес професійної підготовки керівника закладами освіти передбачає розробку поетапної програми формування комунікативної готовності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії і розвиток якостей особистості, що сприяють діалогу, а також створення сприятливих психолого-педагогічних умов такої взаємодії.

У процесі формування готовності до комунікативної взаємодії майбутніх керівників ЗВО важливо навчити студентів перетворювати засвоєну теорію в інструмент своєї професійної дії, тобто осмислювати практику, бачити прикладні можливості здобутих знань щодо конкретних ситуацій. Отже, формування комунікативної компетентності майбутнього магістра відбувається через відбір, накопичення знань, необхідних для формування професійних комунікативно-мовленнєвих умінь; перетворення цих знань у переконання й формування на їх основі професійно-мовленнєвої компетенції; реалізація професійної комунікативної компетентності у змодельованих видах управлінської діяльності.

Для вироблення у майбутніх магістрів-управлінців точності й лаконічності висловлювань, усвідомлення і засвоєння ними особливостей професійного мовлення доцільно проводити захисти проектів, презентацій, дія яких одночасно створює сприятливі умови для саморозкриття особистості, вироблення навичок самопрезентації та самовираження. Аналіз конкретних ситуацій, рольові ігри, групова дискусія, мозковий штурм, тренінги, відеоаналіз дозволять активізувати комунікативно-пізнавальну діяльність магістрів, істотно підвищити рівень їх комунікативної компетентності та рівень розуміння процесу управлінського спілкування.

Отже, керівник ЗСО, усвідомлена взаємодія якого з іншими учасниками освітнього процесу, повинен забезпечити спільну активну та скоординовану участь у досягненні мети закладу освіти, а це вимагає від нього належного рівня комунікативної підготовленості. У процесі формування готовності до комунікативної взаємодії майбутніх керівників ЗВО важливо навчити магістрів засвоєну теорію комунікації осмислювати та застосовувати на практиці, бачити прикладні можливості здобутих комунікативних знань щодо конкретних професійно-управлінських ситуацій.

Література

1. Калініна, Л.М. Базовий стандарт професійної діяльності керівника нової української школи /Л.М.Калініна, О.М.Онаць // Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири: збірник наукових праць. – Київ : Вид-во НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2017. – С.52–60.

2. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації : Навчальний посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 528 с.

3. Фенцик О. Формування професійної компетентності майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти: комунікативний аспект / О.Фенцик // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія» : зб. наук. пр. /

УДК 373.3.015.31:17.022.1:373.3.016:003-028.31(045)

ФЕНЦИК О. М., АЛЕКСЄЄВА Г. О.,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Питання духовно-морального виховання на сьогодні надзвичайно актуальне з огляду на духовну кризу, яка заповонила Україну. Дедалі більше спостерігаємо занепад духовних цінностей людини, споживацький характер життя, «матеріалізація» суспільних відносин. Наше суспільство особливо гостро потребує підготовки освічених, високоморальних людей, які володіють не тільки глибокими знаннями, але й мають сформовані духовно-моральної цінності. На це також спрямовує новий Закон про освіту, в якому визначено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості» [4].

Аналіз наукових джерел переконує, що багато наукових досліджень присвячені проблемі формування духовно-моральних цінностей особистості школярів (І. Д. Бех, Г.Г. Ващенко, Т. Д. Дем'янюк, В. Д. Шадриков та інші), проте потребує додаткового вивчення аспекти духовно-морального розвитку молодших школярів на уроках літературного читання.

Учені по-різному підходять до визначення поняття «цінності». На нашу думку, цінності – це стійкі переконання людини, орієнтири, на основі яких людина керується вибором або оцінкою поведінки і подій, засвоює та виконує певну діяльність.

Для подальшого дослідження сутності порушеної проблеми необхідно розрізняти поняття «духовність» і «моральність», оскільки від розуміння їх змісту залежать шляхи розв'язання.

Аналіз енциклопедичних, тлумачних, філософських, психологічних і педагогічних словників показав, що термін «духовність» розглядається з релігійної й світської позицій. Це цілком зрозуміло, тому що навіть етимологічно слово «духовність» походить від «дух», «душа». У словнику Ожегова С. І., духовність тлумачиться як властивість душі, що складається в переважанні духовних моральних та інтелектуальних інтересів над матеріальними[5].

Український тлумачний словник поняття «духовний» визначає як зв'язаний з внутрішнім психічним життям людини, моральним світом її; як зв'язаний з спільністю ідей, поглядів, прагнень; дотичний до релігії, церкви, належний їм[6]. В українському педагогічному словнику духовність розглядається як «індивідуальна вираженість у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>